

Menneskers og Dyrs Ernæring under den fore- liggende Situation.

Foredrag i Det kongelige danske Landhusholdningsselskab
den 27. Februar 1918

af Godsejer *C. Moesgaard-Kjeldsen*, Formand for Ernæringsraadet.

I.

Den ejendommelige Udvikling, som kendetegner det danske Landbrug i de sidste 40 Aar før Krigen, forudsætter, for at den skal lykkes, Fred paa Jorden, fri Handel, fri Omsætning, let og hurtig Sejlads over Havene og helst saa smaa Toldmure som vel muligt, i hvert Fald ingen prohibitive Foranstaltninger fra Regeringsmagtens Side, og ingen nævneværdige Eksportpræmier. Alene under saadanne Arbejdsvilkaar styrer man imod et sikkert Maal, naar man gør Landbruget til Storindustri med Eksport for Øje, og dette har man tilfulde stræbt efter i Danmark. Resultaterne af disse Aars anstrengende Arbejder har været gennemgaaende tilfredsstillende. Vel har de været ledsaget af rige Skuffelser, men ogsaa af store Frugter, og i sin Helhed tør man sige, at alle toneangivende Landmænd i de sidste ti Aar, trods Tvivl og Skepsis fra anden Side, har været enige om, at den Kurs, som dansk Landbrug har styret i den moderne Tid, har været rigtig.

Naar nu Fred paa Jorden ophører, og Krigstilstand indtræder i et Omfang som i den nuværende Krig, saa

maa et Landbrug som vort finde sig i at dele Skæbne med den egentlige Industri, thi Tilførslerne udefra fordyres, uden at Køberne af vore færdige Produkter er villige til at betale en tilsvarende stigende Pris, som den vi har maattet betale for Raavarerne. Man erindrer, at i hele det sidste Aar før den nuværende Blokade traadte i Kraft, produceredes danske Svin til England til Priser, som kostede det danske Samfund mellem 25—50 Kr. pr. Gris. Ligeledes fik vi alt for lidt hjem for vort Smør i den samme Periode, og naar Landbruget ikke reagerede langt kraftigere end det gjorde imod dette Misforhold i Priserne, skyldtes dette, at man fik højere Priser hjem fra andre Lande end netop England, hvorved Gennemsnitsprisen blev løftet til en tilfredsstillende Højde. Den næste Følge af Krigen maatte blive, at Varerne formindskedes i Mængde, for sluttelig helt at udeblive.

De forskellige Udviklingstrin, før vi naar frem til den nuværende Situation, skal jeg ikke opholde mig ved, thi Udviklingen foregaar under de nuværende Forhold meget hurtigt, og det, der foregik for 2 à 3 Aar siden, er snart Historie, medens det, der særlig interesserer, er Øjeblikkets og den nærmeste Fremtids Forhold. Det forekommer mig derfor allfor uvirkeligt at ville fortabe sig i de første Tidens Fejlgreb under Krigen. Der var kun ganske faa Erfaringer før, hvorledes man forholder sig under Krigsforhold, efter at Krigen bliver ført med Landsoldater. Alle Krige i gamle Dage blev ført med Lejetropper og førtes i Virkeligheden uden at andre end Lejetropperne og de Egne, hvor Krigen foregik, følte nævneværdigt dertil. Først under Krimkrigen havde man nogle faa Erfaringer, der minder om den moderne Tids Tilstande. Men selv disse Tilstande var dog i een Henseende væsensforskellige fra de nuværende, forsaavidt som de europæiske Lande endnu levede paa Resterne af det merkantilistiske System med bunden Næring og overdreven Respekt for den oplyste Enevældes Administration, der endnu behersker Sindene

trods de frie Forfatninger. Her i Landet faar vi først egentlig Næringsfrihed i 1857 og en forholdsvis liberal Toldlov i 1863.

Købstadsbefolkningen er endvidere i den moderne Tid bleven betydelig større i Antal i Europa end Landbefolkningen. Hensynet til Forbrugere af Fødemidler maa derfor i Begyndelsen af en Krig træde i Forgrunden, thi paa dette Tidspunkt er der endnu Fødemidler nok at ty til, og den Risiko man er udsat for, er Faren for, at Handelsstanden i Udland og Indland samt Producenten skal drive Priserne hurtigere i Vejret, end det store Publikums Købeevne tillader, fordi denne Købeevne ganske naturligt vokser meget langsommere end Vareprisen. At de Tanker, som her udtrykkes, er rigtige, og har været ledende for alle de neutrale Landes Regeringer i Europa ligegyldig hvilken politisk Anskuelse, der har været toneangivende, fremgaar af den Omstændighed, at i Holland har en klerikal konservativ Regering, i Sverige en højkonservativ, i Schweiz en moderat, grebet til samme Midler, som de, der i Krigens Begyndelse blev anvendt af den radikale Regering i Danmark. Resultaterne af denne Statspolitik med Indgreb i Erhvervslivet, med Regulering af Priser og endelig med Rationering af Varemængderne har været forskellig i de forskellige Lande, selv om man har arbejdet efter de samme Principper, men dette skyldes andre Aarsager, som det ligger udenfor vor Opgave her at komme nærmere ind paa.

II.

Efter at have orienteret os med Hensyn til Hovedlinierne i det, der er foregaaet under selve Krigstiden, og de enorme Vanskeligheder der som Følge deraf beredes et Landbrug, der tillige er Industri, bliver det mest nærliggende Spørgsmaal: hvorledes ligger Ernæringsvilkaarene for vort eget Folk i indeværende Høstaaar, og hvorledes ligger Produktionsmulighederne saavel

i Resten af dette Aar som i det næste Høstaar? Det er disse to Spørgsmaal, der interesserer Befolkningen, og som det er af største Vigtighed for hele Landets Erhvervsliv og Statsstyrelse, at Befolkningen faar den rette Forstaaelse af.

Der maatte ganske naturligt komme et Omslag i de neutrale Landes Livskaar, da den hensynsløse Ubaadkrig blev iværksat den 1. Februar 1917. Og naar dette ikke fra ledende Steder blev proklameret i stærkere Form end Tilfældet var, laa det i, at man under saadanne Forhold er mest bange for at skabe Panik i Indlandet, da dette kan berede uoverskuelige Vanskeligheder i Forhold til de krigsførende. Folkestemninger er noget ret uberegneligt. Regeringen nøjedes derfor med at forberede de Ændringer, som var blevne nødvendiggjorte, ved Forhandlinger med Erhvervenes Repræsentanter og Rigsdagen. Der blev truffet Forberedelser til nye indgaaende Forhandlinger med England om Opretholdelse af, eventuel Fornyelse af vore Handelsoverenskomster, men de vil alle erindre, hvilke Vanskeligheder der opstod med Hensyn til Overførelsen af vore Landbrugsprodukter fra Bergen til England, og i en kort Periode i Maj Maaned var der store Vanskeligheder med Hensyn til Afskibning fra Jylland. Følgerne var ogsaa, at vore Varer kom frem meget forsinkede og i mindre god Tilstand. Dette beredte os Tab, og det krævede Dygtighed og store Anstrengelser for Regeringen og de Medarbejdere fra Erhvervene, som førte Forhandlingerne, at overvinde alle disse Vanskeligheder. I den Henseende gik det som bekendt betydeligt lettere at forhandle Syd paa end Vest paa, hvilket er meget let forstaaeligt. Imidlertid benyttede Tyskerne dog i denne Periode Lejligheden til at forlange Prisen paa de danske Varer meget betydelig reduceret, til øjeblikkelig Skade for saavel Smørproduktionen som navnlig Kødproduktionen og tildels Flæskeproduktionen, ligesom vi forpligtede os stærkere end heldigt.

Samtidig med at disse saa omfattende og for vort Erhvervsliv afgørende Forhandlinger blev førte, blev der indenfor ledende Kredse forhandlet om, hvorledes man skulde tilvejebringe en vel begrundet Oversigt over den Anvendelse, man skulde gøre af den danske Høst 1917, thi at den skulde rationeres for den Dels Vedkommende, som skulde anvendes til Livets Opretholdelse for Købstadbefolkningen, var man meget hurtig klar over. Indenrigsministeren anmodede derfor ogsaa det staaende Landbrugsudvalg om snarest muligt at fremkomme med et Forslag til en Kornordning, forsaa vidt som denne berørte Beslaglæggelse af Kornet hos Landbruget. Men da Administrationen ganske savnede alle de detaillerede Udregninger, der er nødvendige i ernæringsfysiologisk og økonomisk Henseende, naar en gennemført Rationering skal virke efter sin Bestemmelse, saa maatte Regeringen samtidig drage Omsorg for, at saadanne Beregninger blev udført. I dette Øjemed blev Udvalget af 4. April nedsat. Da man tillige havde erfaret, at Jernbanerne kun mangelfuldt tilfredsstillende de Krav, som blev stillet, og da Frygten for Arbejdsløshed i Industrien allerede med Rette meldte sig, saa maatte Udvalget i sit Arbejde ikke alene regne med Menneskets Næringsbehov, men ogsaa bygge denne paa Høstens Størrelse i de enkelte Amter, samt tage særligt Hensyn til saadanne Erhverv, i hvilket Arbejdsløshed i større Stil kunde medføre alvorlige Farer af forskellig Art.

Jeg skal ikke trætte med en Oversigt over Resultatet af disse Beregninger, men kun pege paa, at da man her i Landet har 105,000 mindre Jordbrug med en gennemsnitlig Jordværdi af 3,650 Kr., vil man forstaa, at skal der tages Hensyn til, at en mindre eller større Del af Befolkningen ikke bliver arbejdsløs, som Følge af de kraftige Indgreb som en Kornlov medfører, saa maa der ogsaa tages visse Hensyn til disse mange Jordbrugere, hvis naturlige Modstandsevne er meget ringe.

Og hvis man tager Kornet fra disse Folk, og Muligheden for at købe Korn eller Oliekager er udelukket, saa bliver de meget let arbejdsløse. Man havde haabet at kunne yde nogen Modvægt imod denne berettigede Ængstelse derved, at man udskrev saa meget Korn, at der kunde blive et saadant Overskud, at man kunde give tilbage til de trængende mindre Jordbrugere en lille Million Td. Korn til Støtte for deres dyriske Produktion. Af den Grund skulde der bruges $8\frac{1}{2}$ Mill. Td. Korn, medens man ellers kunde komme igennem med de c. $7\frac{1}{2}$ Mill. Td. Høstens Lidenhed — den er opgivet til 18 Mill. Td. Korn ved den Vurdering, som blev foretaget af vore Landbrugskonsulenter ved Høstens Begyndelse, og trods alt, hvad der senere er sket, nærer jeg den Anskuelse, at denne Vurdering, naar man tager Landet som Helhed, er den rigtigste, den sædvanlige Høststatistik viser $15\frac{1}{2}$ Mill. Td. Korn, medens den Opgivelse, som paa Ernæringsraadets Foranstaltning blev foretaget i September—Oktober ved de kommunale Nævn og ved direkte Henvendelse til Landmændene, kun viser et Høstudbytte paa 13 Mill. Td. Korn — altsaa Høstens Lidenhed medførte, at vi ikke faar hverken $8\frac{1}{2}$ eller $7\frac{1}{2}$ Mill. Td. Korn i Statens Lager, men hvis man saa af den Grund i visse politiske Kredse eller landøkonomiske Kredse maatte ønske at drage den Slutning, at saa har Udskrivningens Mængde været alt for stor, saa mener jeg, at en saadan Slutning er absolut urigtig, thi den Maade, hvorpaa vi har maattet administrere i Ernæringsraadet, som Følge af disse meget smaa Lagre, er i Virkeligheden uforsvarlig i et Land som Danmark, hvor der er en Høst som 16—18 Mill. Td. Korn, hvilket er en stor Høst i Forhold til Befolkningens Størrelse. Og naar det desuagtet gaar nogenlunde ordentligt, naar man kan tilfredsstille de fleste Erhverv i et saadant Omfang, at de ikke gaar helt i Stykker, saa skyldes det uden Tvivl, at alle Erhverv, der forbruger Korn eller Produkter af Korn, har haft meget større Lagre

ved dette Høstaars Begyndelse, end Statistiken har regnet med. Dette gælder ikke alene Erhvervene udenfor Landbruget, der skulde have Korn af Statens Lager, men det gælder utvivlsomt ogsaa de fleste Landbrugere. Ligesom det har været nødvendig at nedskære de forskellige Industriers Virksomhed, saaledes har man ogsaa maattet nedskære Landbrugets egen Virksomhed. Flere Industrier som Bryggerierne, Fintbrødsbagere, Konditorer og andre faar deres Virksomhed indskrænket til c. 20 % af det sædvanlige. Spritfabrikerne eksisterer kun som Gærfabriker. Sprit er nu et Affaldsprodukt fra Gærfabrikationen, og Drikkesprit udleveres kun draabevis til Priser, der fryder Forbudsmændene. I selve Landbruget er Produktionen indskrænket til c. 60 % af det normale for Malkekvægts Vedkommende. Vi har før Kri-gen lavet 3,4 Mill. Tons Mælk i et Aar. Med de Foder-mængder, der kunde regnes med at byde Malkekvæget i indeværende Aar, kunde man beregne en Mælkeydelse af 2 Mill. Tons Mælk, hvis Besætningerne blev ned-bragt til 900,000 Køer. Der var nemlig rigeligt med Kulhydrater, og al Mælkeproduktion maatte derfor blive bestemt af Foderets Indhold af Æggehvidestof, og det Antal Køer i hele Landet, der skulde have Vedlige-holdelsesfoder af dette Stof. Disse Beregninger er lette at udføre, deres Rigtighed bestrides næppe mere af nogen fagkyndig dansk Landmand. Nu viste det sig, at her var i Landet c. 50,000 Tons Oliekager, og deres Anven-delse paa Malkekvæget maatte forøge Mælkemængden med 350—400,000 Tons Mælk under Forudsætning af, at der i det øvrige Foder var tilstrækkelig mange Kulhydrater til Afgivelse af de Stoffer, der skal bruges til Dannelse af de i Mælken værende organiske Stoffer, som ikke er Æggehvide, og denne Forudsætning turde man regne med. Ved disse Beregninger maa man ikke glemme, at Sommergræsningens Indflydelse er uberegnelig, men ogsaa her maa tages en Gennemsnitssommer. Og ifølge dette skulde vi da kunne fremstille 2 Mill. 400,000 Tons

Mælk, og paa Grundlag af disse Beregninger er den nu-gældende Mælkelov og Smørlov udarbejdet og gennemført i Rigsdagen.

Med Hensyn til Svineproduktionen, da er den jo nu reduceret til det Minimum, som er ganske nødvendigt i Forhold til Foderbeholdningernes Størrelse. Ved Svinetællingen den 12. Juni 1917 fandtes her i Landet ialt 1,650,623 Svin. Hvis dette store Antal skulde gøres færdigt ved Hjælp af de smaa Foderforraad, der forefandtes paa dette Tidspunkt og ellers med Korn af Høsten 1917, saa maatte der blive en uforsvarlig Foder-mangel her i Landet, saa meget mere som Kornhøsten, da dette Tællingsresultat omkring 1. August forelaa, tegnede meget slet. I den Anledning advarede Ernæringsraadet gentagne Gange i Efteraarets Løb Landmændene imod at bruge for meget Korn til Svinenes Færdiggørelse. Hvor Fodermanglen var iøjnefaldende, raadede man til Fjernelse af de allermindste, selv om de skulde dræbes, og Afsætning af de største, selv om man da kun vilde opnaa en Slagtevægt af c. 40 kg, og saa derefter forsøge at gøre de mellemstore Svin færdige med de Foderforraad, som forefandtes, dog i vid Udstrækning med andre Fødemidler end Korn. Der var paa dette Omraade en ikke ringe Gnidningsmodstand, fordi mangeartede Interesser ganske naturligt ifølge den store Betydning, Svineproduktionen hidtil har haft i Danmark, krydsede hverandre. Til Udveksling af Varer med Udlandet ønskedes Flæsk og Fedt. Industrien ønskede Smøreolie og Spisefedt, navnlig da Margarinen hørte op. Svineslagterierne med deres Direktører og ledende Mænd saa med forstaaelig Sorg paa deres Erhvervs saa store Indskrænkning, at det grænsede til delvis Ødelæggelse, Arbejdsløshed i Faget maatte man ogsaa befrygte vilde blive Følgen. Ved Tællingen den 5. December var Bestanden indskrænket til ialt 788,814 og deraf var kun 62,980 Grisesøer, hvoraf kun 18,520 var drægtige. Der var i de 2 Maaneder forud for Tæl-

lingen kun født c. 65,000 Grise pr. Maaned, medens Fødselsantallet pr. Maaned i de fire Maaneder forud for Tællingen 12. Juli havde været c. 270,000 pr. Maaned. Man ser nu, at Landmændene er sig bevidst, hvilken alvorlig Fodringssituation hvert eneste Landbrug i Danmark befandt sig i paa dette Tidspunkt. Dette er ganske naturligt, thi saa sent som i September Maaned nærede et stort Antal Landmænd faste Forventninger om, at der skulde komme Foderstoffer hjem fra Amerika. Da dette mislykkedes, og Svinebestanden ikke var tilstrækkelig reduceret, maatte der indtræffe store Vanskeligheder.

Ved Tællingen den 5. Februar var Svinebestanden reduceret til 511,759. Fødselsantallet af Grise pr. Maaned var i de forudgaaende 2 Maaneder kun 22 à 23,000 Stk. Derimod var der nu ført til Orne 40,320 Søer, hvoraf fremgaar, at man kan forvente en Fødsel af Pattegrise, som er fyldestgørende for Hjemlandets Forsyning i den kommende Periode. Dertil kræves en Sobestand af 60 à 55,000 Stk., forudsat Landmændene vil gøre Svinene fuldfede, saa at deres Slagtevægt bliver c. 75 kg pr. Svin, og man vil bestemme sig til at rationere alle Produkter med Indblanding af Svinemad.

Hestebestanden er derimod ikke nævneværdig reduceret, men da Hesten ligesom Kvæget i nogen Maade lever af Produkter, der ikke er direkte spiselige for Mennesket i en stor Del af Aaret, saa er Hesten ikke nogen slem Konkurrent for Mennesket, thi i de Perioder, hvor Hesten æder megen Kærne, er dens Ydelse af saa gennemgribende Betydning for vort Erhvervslivs Opretholdelse, at Hestens Behov af Kærne bliver det første, der maa dækkes, efter Menneskets Behov. Med de Priser, der er paa Heste, og med de Priser, der sandsynligvis vil blive efter Krigen, saa vil det utvivlsomt lønne sig at opretholde Hestetillæget i dets gamle Omfang, men til Gengæld at fodre Opdrættet mest muligt med Græs, Roer, Hø og Halm.

III.

Naar vi i indeværende Aar har maattet nedskrive Produktionen som her skildret for alle de Erhvervs Vedkommende, der hviler paa Produkter fra Landbruget, saa har dette ikke øvet nogen svækkende Indflydelse paa vor Befolknings Ernæring, og dette er under de nuværende Forhold det afgørende. Naar det er saaledes, hidrører dette fra, at vi er vant til at have en stor Overskudsproduktion, men tillige og navnlig derfra, at vi har haft vore Ting i Orden, at vi har foretaget Dispositioner itide, saaledes at man til enhver Tid har vidst, hvilke Behov der skulde dækkes, hvorfra de skulde tages, og hvorledes Vanskelighederne skulde overvindes.

Vi har her i Landet en gennemført Rationering af Rugbrød, Franskbrød, Ris, Sago, Sukker og Smør og for Byernes Vedkommende af Mælk og Flæsk, endvidere en delvis Rationering af Kaffe og The, en Regulering i Form af gennemført Kontrol med Uddeling af visse Produkter som Marmelade, Ost og Sæbe. De Mængder, der staar til Raadighed for den enkelte, er i ernæringsfysiologisk Henseende ikke alene forsvarlige, men meget rundelige, selv for den strengt arbejdende Del af Befolkningen, thi ved Siden af de nævnte rationerede Produkter staar til Raadighed i ubegrænset Mængde for hele det danske Folk Kartoffler og Byggryn. Da Rationen af Mælk er meget rundelig navnlig af skummet Mælk, vil man forstaa, at Grød og stuvede Kartoffler, der er saa fortrinlig Spise for fysisk arbejdende Mennesker, til enhver Tid kan dække ethvert Menneskes Næringsbehov.

Det næste Spørgsmaal, førend man tør være fuldt beroliget med Hensyn til den danske Befolknings Ernæring, bliver da dette, om Købeevnen hos Befolkningen nu er saaledes, at enhver kan komme i Besiddelse af de tilstedeværende Næringsmængder. Det er min Op-

fattelse, at ogsaa dette Spørgsmaal er løst saaledes, at der er nogenlunde Sikkerhed for, at der ikke lides Nød, og dog maa der til enhver Tid tages meget aarvaagent og forsigtigt paa denne Side af Ernæringsproblemet. Dette maa der af Hensyn til Arbejderne og de menneskelige Forpligtelser, men ogsaa i hele Samfundets egen Interesse.

Herefter skulde man mene, at de mest nødvendige Hensyn til Forbrugerne er sket Fyldest, men da Tilførslerne udefra regelmæssig bliver færre, gælder det om at foretage en nøje Undersøgelse af, ved hvilke Midler man bedst opretholder Produktionen af de Næringsstoffer, der har størst Betydning for os selv. Det har voldt nogen Vanskelighed at opnaa Enighed i Forstaaelsen heraf. Nogle har ment, at da Produktionen i Øjeblikket hviler alene paa hjemmelavede Produkter, saa kan der ikke have fundet nogen egentlig Fordyrelse Sted. Enhver Fagmand ved jo imidlertid, at de løbende Driftsudgifter ikke reduceres i nævneværdig Grad, fordi vor tidligere saa store Masseproduktion er blevet nedsat til c. 60 %, eller derunder, af det normale. Og naar tilnærmelsesvis de samme Driftsudgifter skal fordeles paa et langt ringere Antal Enheder, saa bliver den Sum, der skal hvile paa den enkelte Enhed i Produktionen saa meget større, at Prisniveauet ganske naturligt maa hæves. Der er jo ogsaa andre Aarsager til det højere Prisniveau for hvert Aar, Krigen trækker i Langdrag. Al Udveksling mellem Landene finder Sted med rimelig Hensyntagen til det Prisniveau, der er raadende i vore Nabolande, hvoraf nogle jo er krigsførende, og at de krigsførende stadig maa forøge Prisniveauet ligger i saa mange Forhold, som jeg ikke skal fordybe mig i, men det er en Kendsgerning. En af Hovedgrundene er formentlig den store Seddeludstedelse samtidig med en Forringelse af Varemængderne.

IV.

I den Omstændighed, at næppe noget Menneske er istand til at fastslaa, hvornaar Krigen slutter, ligger for os alle en Paamindelse om, at vi maa indrette os paa i ernæringsmæssig Henseende at leve under Krigens vanskelige Kaar ogsaa i Høstaaret 1918—19, og de egentlige Produktionsmuligheder i dette Høstaar maa vi derfor allerede nu beskæftige os med. At vi vil være istand til at fremstille tilstrækkelige Mængder af de Fødemidler, hvoraf vor Befolkning lever, naar Rationeringen opretholdes, derom er der næppe nogen Tvivl, men Erhvervslivet har jo ved Siden af den ernæringsmæssige Side en økonomisk Side, og det er af økonomiske Grunde saavel som af erhvervsmæssige Grunde af den allerstørste Betydning, at vi fremstiller saa mange Varer som vel muligt, og at disse Varer skal fremstilles paa den danske Jord er en Selvfølge. Alle Bestræbelser maa derfor rettes mod at høste saa meget som muligt og af de Produkter, som giver de fleste Næringsværdier pr. Arealenhed. De fleste Mennesker peger paa Kornet, Brødkornet i Særdeleshed, og det er ikke urigtigt, men dog næppe af en saa gennemgribende Betydning, som man fra visse Sider har villet fremhæve. Naar vor Gennemsnitsbesaaing med Korn er 44 til 45 % af det dyrkede Areal, og naar dette Areal i et Aar som dette med en Minimumshøst ved Siden af en meget stor Svinebesætning er istand til at give os saa meget Korn, at vi kommer igennem paa taalelig Maade, saa vil man ikke kunne bestride, at en normal Høst paa blot 40 % af vort dyrkede Areal, samtidig med en betydelig ringere Svinebesætning og en Kvægbesætning, der er indstillet bedre paa den nuværende Situation, end Kvægbesætningerne var i Fjor, vil give os en gunstigere Stilling end den, vi har haft i 1917. Ganske vist bør man under Overvejelse af disse Forhold ikke glemme, at der har været store Beholdninger ved dette Aars Begyndelse,

medens næste Høstaar begynder med tomme Krybber. Følgen af denne Betragtning vil være, at man meget godt kan udvide de Arealer, der er istand til bedre at dække Tabet af Oliekager end Kornet. Jeg tænker navnlig paa Bælgplanter til Modning, Luzerne og Kløver, der alle giver mere Æggehvidestof, og dernæst Kartoffler og Roer, der giver de store Næringsmasser, og endelig en passende og skønsom Forøgelse af Afgrøder af stor Pengeværdi, eksempelvis olieholdige Planter, Spindelplanter og af forskellig Slags Frø til Modning.

Derefter kommer Sukkeret til en Pris af 2,25 pr. Centner Sukkerroer, en Pris som Sukkerroedyrkerne vist gerne vil arbejde til, og som giver en Produktionspris pr. kg Sukker af c. 62 Øre. Da Sukkeret nu i Udlandet kan sælges til en Pris, der er 3—5 Gange højere, vil man se, at det ogsaa er en overordentlig indbringende Forretning, og efter min Mening bør man naa en Overenskomst med Sukkerroedyrkerne, saaledes at der bliver dyrket saa mange Sukkerroer her i Landet, som Sukkerfabrikerne kan oparbejde, under Forudsætning af, at der kan faas passende Arbejdskraft til Landbruget, hvad jeg ogsaa tror er muligt. En saadan Overenskomst med Landbruget bør være saaledes, at Nettooverskudet ved Eksport tilfalder hele Samfundet. Landbruget bør have en rundelig Betaling, men Pristilbudet i Aar er ogsaa meget større end tidligere, og Overskudet ved Eksport bør herefter tilfalde Samfundet, for derved at tjene til yderligere Nedsættelse af Prisen paa Forbrugernes Nødvendighedsartikler.

Med Hensyn til Frøet kan det jo ikke bestrides, at der er en Risiko ved, at alt for mange dyrker Frø i saa stort Omfang, at vi faar en saadan Overproduktion, at der er Fare for, at man ikke vil kunne faa den afsat. Det er derfor sandsynligt, at denne Produktion burde systematiseres ved et Samarbejde mellem Statsmyndighederne og den nedsatte Organisation, thi det er jo ikke muligt for den enkelte Jordbruger at bedømme,

hvorvidt Udsigterne til en passende Pris er tilstede i det kommende Aar. I den Henseende kan det ved Organisationens Hjælp forebygges, at der lides større Tab ved Dyrkning af en eller flere Frøsorter, af hvilke der meget let bliver Overproduktion.

Under Omtalen af hvilke Afgrøder man særlig skal lægge sig efter, har det en afgørende Betydning at have Kendskab til hvilke Mængder af Gødning, man raader over. Af Superfosfat haves 4 à 5000 Tons her i Landet, og de bliver rationeret til Opdyrkning af Heder. Man tilbød os yderligere Produktion af Superfosfat til 25 à 27 Kr. pr. 100 kg, men der er Enighed om at afslaa dette. Den Staldgødning, der blev udbragt i Roemarkerne i Fjor, skal som bekendt delvis forsyne Kornmarkerne med Næringsstoffer i 1918. Jeg minder om, at man jo i grove Træk regner med, at der af den Staldgødning, der overhovedet kommer til Nytte, forbruges af første Afgrøde c. 60 0/0, naar det er en Foderafgrøde, og andet Aars Afgrøde tager 25 à 30 0/0. Da vor Staldgødning i Fjor var fuldkommen normal, idet vore Foderblandinger sidste Vinter ikke savnede Oliekager, saa tør man regne med, at Kornmarkernes Forsyning ad den Vej blive normal. Der er da kun tilbage at undersøge, hvorledes det gaar med Tilførslen af Salpeter, Chilisalpeter eller Norgessalpeter. Med de Mængder, hvorom der kan blive Tale, er det næppe sandsynligt, at Kornmarkerne vil faa ret meget, derom skal jeg senere udtale mig, men tænker vi os, at der bliver 10,000 Tons Norgessalpeter, vil disse Kvanta gennemsnitlig kunne forøge vor Høst med 27,000 Tons Kærne eller $1\frac{1}{4}$ 0/0 af Landets samlede Kornhøst. Og da vi i Aar har meget store Arealer besaaet med Vintersæd, og disse Marker staar særdeles godt, er det overvejende sandsynligt, at selv om Norgessalpeter udebliver, kan den gennemsnitlige Føringelse, som derved bliver Følge, helt eller delvis opvejes af den Omstændighed, at Vintersædarealerne baade er store og for Tiden ser meget lovende ud.

En tilsvarende Mangel paa Kvælstofgødning til Foderafgrøder vil blive mere følelig, thi dels er disse Afgrøder som bekendt mere fordringsfulde. overfor dette Næringsstof, og dels er disse Afgrøder henvist til at leve af den Staldgødning, som er fremstillet i Vinter ved Siden af den Ajle, som haves til Raadighed nu i Foraaet. Men som Følge af den mangelfulde Fodring i Vinter vil baade Ajlen og Staldgødningen være af betydelig ringere Indhold end normalt. Jeg nærer det stille Haab, at det overordentlig gunstige Efteraar og den deraf følgende gennemgribende intensive og gavnlige Jordbehandling, som Jorden var Genstand for i Efteraaet, skal have befordret Bakterielivet i Jorden, saaledes at det vil øve en gavnlig Indflydelse paa Afgrødernes Trivsel i Sommer. Efter gamle Læresætninger har Vinteren ogsaa været gunstig, idet Frost og Tø med en Del Nedbør i Form af Sne har vekslet paa en heldig Maade til Befordring af Jordens Forvitring.

V.

Har vi saaledes gjort os klart, ved hvilke Midler vi bedst fremmer en alsidig Produktion paa den danske Jord, bliver det næste Spørgsmaal, hvorledes vi bedst, mest forsvarligt og mest lønnende omsætter den værdifulde Høst, som vi bringer i Hus. I de sidste Maaneder under de Forhandlinger, som har været ført med de andre skandinaviske Lande og Repræsentanter for de danske Erhverv paa Regeringens Vegne, havde dette Spørgsmaal efterhaanden afklaret sig paa en Maade, saa man ikke er uenig om Fremgangsmaaden, thi naar man i Norge og Sverige, specielt i Norge hævder, at det er en Livsbetingelse for Norge at modtage Korn og Kartofler fra Danmark, saa kan der ikke være Tvivl om, at vi nødvendigvis maa indstille os paa at opfylde dette Ønske. Der er saa meget mere Grund til at anlægge sine Betragtninger i Overensstemmelse

med Nordmændenes Ønske, som de Forhandlinger vi selv har ført med Amerika, har peget i absolut samme Retning. Man maa indstille sig paa, at der ikke kommer Korn fra Amerika. Et Land som Norge, der ikke kan brødføde sig selv, er da meget uheldigt stillet, og hvis Talen om Samarbejde i Norden skal være andet og mere end Mundsvejr, saa bør Danmark komme Norge til Hjælp, eventuelt ogsaa Sverige, naar man samtidig sikrer Skandinaviens Uafhængighed og absolutte Selvstændighed samt forebygger, at noget af Landene bliver inddraget i Krigens Rædsler.

Uden at jeg skal tillade mig at gaa i Enkeltheder vedrørende disse Forhandlinger, maa jeg fastslaa, at det, jeg her har nævnet, har været en bærende Tanke fra alle Sider, og de andre Lande har med Tak og Velvilje modtaget de af os i Udsigt stillede Hjælpemidler. I disse Dage, netop i Dag, er de afsluttende Forhandlinger paabegyndt, men der er desværre en Gnidningsmodstand, der gør, at ingen i Dag kan afgøre, hvorhen Forhandlingerne bærer. Der er dog Sikkerhed for, at Danmark faar i rette Tid 20,000 Tons Norgessalpeter, som det er Hensigten at sælge til 35 Kr. pr. 100 kg. De vil alle have set, at netop de senere Dages Telegrammer har udtalt, at der nu var opnaaet Forstaaelse og Overenskomst mellem Norge og Amerika, hvilket altsaa skulde betyde, at nu behøvede Norge ikke dansk Korn. Det afhænger ganske af ens Opfattelse af de udenrigspolitiske Forhold, hvorvidt man tror paa, at denne Overenskomst, som der peges paa, betyder andet og mere end et nyt Stadium i de endeløse Forhandlinger. At den medfører visse Fordele og Tilførsel af visse Produkter, skal jeg ikke bestride, men at Overenskomsten medfører, at der kommer Korn nok til Norge fra Amerika for Resten af dette Høstaar og for næste Høstaar, tillader jeg mig at betvivle.

Jeg tror derfor, det vil være klogest af os at indstille os paa, at den Høst, som vi bringer i Havn 1918,

ikke alene skal forsyne Danmark, men ogsaa store Dele af det norske Folk og muligvis en Del af Sverige og Finland. Man maa derfor spørge, om vi har Raad til, naar vi skal forsyne store Dele af Skandinavien, at omsætte i Forvejen spiselige Produkter ved Dyrenes Hjælp for derved at tilfredsstille vore Smagsceller, naar man ved, at man samtidig reducerer de samme Næringsværdier med godt 80 %. Det er højst tvivlsomt, at vi har Lov dertil, naar der er Tale om, at de europæiske Folk, ogsaa de neutrale, staar paa Grænsen af Hungersnød, thi en saadan Forvandling af i Forvejen gode Fødemidler for Mennesket er en Luksusproduktion, en Ødslen med Værdier, som maa forkastes. Det er derfor rigtigt, naar vi her i Landet arbejder henimod at systematisere vor Svineproduktion saaledes, at vi kun fremstiller det Antal Svin, som Svineproducenterne ønsker til egen Husholdning, og det Antal, som skal fremstilles til Dækning af Købstædernes Behov i Overensstemmelse med Flæskerationernes Størrelse. Dertil vil kræves c. 800,000 Svin, og til deres Avl vil kræves c. 60,000. Der haves i Øjeblikket endnu c. 70,000, vi har altsaa rigelig. Ved kun at fremstille fra 2—5 Svin paa en almindelig Bondegaard, opnaar man dette, at Svinene kommer til at indtage den Plads i vor landøkonomiske Husholdning, som de havde i tidligere Tid, d. v. s. de bliver henvist til at leve af de Affaldsprodukter, der findes i hvert Landbrug. Dermed kan man sige, at Svinet har indtaget sin rette Plads under de nuværende økonomiske Tilstande, der ikke tillader stort Svinehold, thi naar Svinet er Genstand for Masseproduktion, saa vil det fortære store Mængder af Korn, Kartofler og skummet Mælk, hvilke Artikler alle tre er værdifulde Fødemidler for Mennesket. Man vil saaledes paa Svineproduktionen spare 2 à 3 Mill. Td. Korn i 1918 i Sammenligning med 1917.

Med Hensyn til Malkekvæget er Forholdene i en Henseende betydelig gunstigere, fordi Malkekvægets over-

vejende Foder består af Produkter, der ikke direkte er Menneskeføde. Navnlig naar man har Oliekager, er dette rigtigt, men selv uden disse er det rigtigt. Da det er af største Betydning for os at have nogle Fedeverer til Eksport, bør man uden Tvivl i hvert enkelt Landbrug meget nøje beregne, hvorledes man opnaar den højeste Mælkeproduktion ved Hjælp af de Foderstoffer, der raades over, og man maa ikke glemme, at Oliekager slet ikke vil være at faa i Høstaaret 1918, hvilket vil betyde en yderligere Indskrænkning i Mælkeproduktionen i Sammenligning med 1917. Og selv om vi i 1917 skulde faa en Mælkeydelse paa 2,4 Mill. Tons Sødmælk af 1 Mill. Malkekøer, saa maa man ikke deraf slutte, at vi ogsaa i 1918 kan faa samme Mælkemængde af 1 Mill. Malkekøer. Vi bør utvivlsomt reducere til 800,000, d. v. s. gennemsnitlig med 33 % fra det normale, c. 20 % fra Bestanden i Aar. De Fodermængder, vi raader over, vil da blive fordelt paa en noget anden Maade end i Aar, idet en betydelig ringere Mængde af de hjemmeavlede Produkter, 20 à 25 % ringere vil medgaa som Vedligeholdelsesfoder, og saaledes overgaa til Produktionsfoder. Hvis der da tillige kan blive en Tønde Korn eller to til hver Malkeko, er det saare godt, men det er næppe sandsynligt, at dette vil blive muligt i ret mange Landbrug, dog, hvis der udvises streng Økonomi med Hestefoderet, kan der spares meget. Imidlertid vil man kunne fremstille saa meget Mælk, som nødvendigt til Forsyning af vort Folk med Mælk og Smør i det Omfang som hidtil. Med de Priser, der haves paa Udsætterkøer, og i Særdeleshed paa fedt Ungkvæg og virkeligt Fedekvæg, saa vil det ikke være forbundet med noget egentlig Tab at indskrænke Malkekvægsbesætningerne i Løbet af Eftersommeren. Og hvis man faar en normal Rødhøst, vil det ogsaa kunne lønne sig i de førstkommende Vintermaaneder at fede Udsætterkøerne. Det forekommer mig, at Stillingen for Malkekvæget saaledes er gunstigere trods de vanskelige Tider,

og dette er meget tilfredsstillende, fordi vi ved, med hvilket Offer og med hvilke Skuffelser saavel som Forventninger vore Fædre og senere vi selv har arbejdet med vort Malkekvæg. De bærer i sig mindst to Slægtelede samvittighedsfulde og energiske Bestræbelser. Det er efter min Mening en Rigdomskilde ikke alene for Landbruget, men for hele det danske Folk, og det er med berettiget Stolthed, at danske Landmænd har set paa disse Husdyr.

Med Hensyn til Hesten og dens Betydning i Nutid og Fremtid skal jeg kun pege paa, hvad jeg udtalte under Behandlingen af den øjeblikkelige Stilling. De bør opretholdes, og Avlen fremmes som under normale Forhold, muligvis noget forøget, men Salg af overkomplette Heste fra 4-Aars Alderen og opefter bør foregaa til enhver Tid som Følge af Foderknapheden og den **daarlige Økonomi**, baade for den enkelte og for Samfundet, som ligger i at fodre en Arbejdshest, man kunde undvære.

I denne Forbindelse maa man ikke glemme Faaret og Geden, de er begge nøjsomme, og med den nuværende Fodermangel og Kvalitet kan denne Nøjsomhed faa overordentlig stor Betydning for store Dele af vort Folk, i Særdeleshed saa længe det høje Prisniveau paa dyriske Produkter bevares.

Blandt vore Husdyr i Danmark er Hønen ubestrideligt Askepot. Det bunder utvivlsomt i, at Manden endnu er toneangivende i Landbruget, og han har intet med Hønseriet at gøre. Dette sorterer i Almindelighed under Husmoderen. Hun tager Indtægten og bruger den i private Øjemed. Da Kvinden endnu er den stille i Landet, faar Offentligheden for lidt at vide om, hvilke store Indtægter Husmoderen i disse Aar i det skjulte indkasserer. Dette gælder selvsagt kun de større Landbrug. I de smaa Landbrug tvivler hverken Mand eller Kvinde om, at Hønseriet er en overordentlig Indtægtskilde for Hjemmet. En Gennemsnitshøne i Danmark lægger 100

Æg. Gennemsnitsværdien er 16 Øre pr. Æg, altsaa 16 Kr. for et Aar. Hvis Hønen skal være indespærret i 4 Maaneder, men kan gaa frit omkring den øvrige Tid af Aaret, saa kræver en Høne til Livets Ophold og til nævnte Æglægning kun 20 kg Korn i et Aar, foruden forskellige Rester af den Art, der i et Landbrug ikke sættes i Penge, fordi de ellers slet ikke bliver opsamlet. 20 kg Korn koster c. 5 Kr. Hver Høne giver saaledes en Nettoindtægt af 11 Kr. Sidste Aar udførtes her i Landet 21 Mill. Snes Æg til en Værdi af 3 Kr. pr. Snes, eller ialt 63 Mill. Vort Hjemmeforbrug menes at være $\frac{2}{5}$ af hele Produktionen, og maa ifølge dette have en Værdi af 42 Mill. Kr. Den samlede Ægproduktion har saaledes i sidste Aar haft en Værdi for Landet af 105 Mill. Kr.

Det er af Interesse at se, at Prisen paa Fødemidler i Danmark er lavere end i noget andet Land. Man faar[®] eksempelvis 108 Kalorier for en Øre i Rugbrød, 78 K. for en Øre i Sukker, 75 K. for en Øre i Kartofler, 71 K. i Byggryn, 63 i Havregryn. Med den nuværende Maksimalpris paa Flæsk faar man 42 K. i rigtigt Flæsk for en Øre, men kun c. 30 for en Øre i Gennemsnit af Svinet. I Oksekød faar man kun 15 K. for en Øre, i Mælk til 12 Øre pr. Liter 31 K. for en Øre.

Hvis man regner med de Priser, som de er gældende i flere neutrale Lande og i de krigsførende Lande, 60 Kr. for Korn, saa faar man deri dog 60 K. for en Øre, og i Kartofler til 20 Kr. pr. 100 kg 49 K. for en Øre. Ja, i tørrede Kartofler med 10—11 % Vand og til en Pris af 120 Øre pr. 100 kg faar man 32,7 K. for en Øre, hvorimod man i Flæske- og Svinekød til 3,60 Kr. pr. kg kun faar 9,7 K. for en Øre, og i Oksekød til 2,50 Kr. pr. kg kun 6 K. for en Øre.

Vi staar nu overfor Spørgsmaalet om en ny Kornordning, og alle de her behandlede Emner vil blive direkte eller indirekte berørt af denne Kornlov. Der er fuldkommen Enighed om, hvor meget man skal have

til Raadighed for Statssamfundet. Og der er Enighed om, at de dertil nødvendige Beholdninger skal tages først. Anvendelsen af disse Mængder vil det være Administrationens Sag at træffe Bestemmelse om, hvori-
 imod det bliver Landbrugets egen Sag, hvorledes det vil anvende Resten. Regering og Rigsdag har i sin Magt under disse Forhold ved at fastsætte forskelligartede Priser paa de forskellige Produkter at gøre een Produktion mere lønnende end en anden. Hvis man derfor under Forhandlingerne med Skandinavien kommer til det Resultat, at der skal leveres Korn og Kartofler til disse Lande, saa vil en større Garanti, for at dette kan ske, være den, at forøge Prisen saaledes paa disse Produkter, at det bliver den mest indbringende Anvendelse for Landbruget i sin Helhed at levere Korn og Kartofler og i Sukkerroeeegnene Sukker, thi begge Lande savner Sukker, navnlig Norge, endog 40 Mill. kg.

Hvis man derimod skal fremstille dyriske Produkter, saa bliver der nogen Uenighed om, hvilken Fremgangsmaade man skal anvende, men jeg haaber at have lagt for Dagen, hvorledes jeg mener, vort Landbrug i saa Fald helst skal arbejde. Skulde der blive fremstillet flere Svin end nødvendigt, bør Prisen i Udlandet være c. 3 Kr. 60 Øre, hvis Danmark skal holdes skadesløs ved denne Produktion. Thi Kornet har som Udførselsartikel en Værdi af mellem 50 og 60 Kr. pr. 100 kg. I Forhold dertil skal Flæsket have den nævnte Pris, og da Udlandet meget nødig giver en saadan Pris, ja, maaske helt afslaar det, vil man se, at det er en tvivlsom For-
 del at lave Flæsk, selv om det ernæringsmæssigt set kunde kaldes forsvarligt.

Det er mit Haab, at det vil lykkes Landbrugets Repræsentanter at bistaa Regeringen og Rigsdagen i deres Bestræbelser for at naa frem med en Kornlov, førend man gaar ud til de kommende Valg, thi det forekommer mig uforsvarligt at undlade at vedtage en Kornlov førend Saatiden, da Landmændene bør vide,

hvad de har at rette sig efter, ligesom jeg anser det for højst uheldigt, om man skulde strides om en Kornlov ved de politiske Valg. Denne vigtige Sag maa kunne løftes ud af Dagens politiske Strid.

VI.

Det er hævet over enhver Tvivl, at Landbruget har haft gode Aar, og at det fremdeles vil have det i Resten af Krigstiden og maaske et Par Aars Tid derefter. Da vi imidlertid har maattet nedskrive vor Produktion og Omsætning til c. 60 % af det normale, saa vil den Arbejdsydelse, som skal præsteres i Landbruget, være nedskrevet omtrent paa tilsvarende Maade. Der bliver derfor Mulighed for at udføre Arbejder, som man under normale Forhold ikke har Tid til med sin normale Arbejdskraft, og kun sjældent er istand til at skaffe anden Arbejdskraft til. Man maa derfor tilraade, at den forhaandeværende Arbejdskraft anspændes i nogen Grad ved Udførelse af ekstraordinære Arbejder, især hvor der er Trang til Grundforbedringsarbejder. Professor *Westermann* har som bekendt i mange Aar energisk slaaet til Lyd derfor. De danske Landboforeningers Planteavlsudvalg har i Fjor udgivet et lille Skrift om Dræning og Vandafledning og ganske nylig har det staaende Landbrugsudvalg rettet en Appel til Landmændene om at lade saadanne Arbejder udføre. At der er Trang dertil, kender man indenfor sin egen Kreds, og man ser det, naar man rejser med Jernbanen om Sommeren. Spørgsmaalet er nu, om der er Penge dertil, og dette maa besvares bekræftende. Dernæst bør man bygge Ajlebeholdere i videste Udstrækning, navnlig de store, der rummer Ajlen for hele Aaret, thi med den nuværende Pris paa Salpeter og den ringe Værdi af vor Staldgødning og Ajle, er det endnu værre end tidligere at opbevare Ajlen slet eller at anvende den paa uheldige Aarstider. Vel har man savnet Cement, men nu

er Cementindustrien dog genoptaget, og Betingelserne er da atter tilstede for at bygge disse fortræffelige Sparekasser.

Man vil forstaa, at jeg ser med nogen Fortrøstning Fremtiden i Møde, thi jeg er overbevidst om, at det danske Landbrugs Mænd til enhver Tid vil være istand til, ifølge Erfaringer, Kundskabsfyldte, Besiddelsesformen i Landbruget, Landets Folkekarakter, Landets Beliggenhed og Klima at imødegaa en hvilken som helst Konkurrence, der efter Krigen vil møde dem paa de store Verdensmarkeder, men til Gengæld føler jeg mig overbevidst om, at denne Konkurrence vil blive meget tilspidset. Man vil derfor kræve en Anspændelse af alle Kræfter for at holde sig ovenpaa, og det bliver ikke som hidtil overvejende ved Masseproduktion, man skal virke, men tillige i Henseende til en fineste Kvalitet af de Produkter, man fremstiller.

Kun paa et Punkt ser jeg med Bekymring Danmarks Fremtid i Møde, og dette gælder Prisen paa Landejendomme, og dermed Vanskelighederne for Ungdommen ved at komme i Besiddelse af dansk Jord. Det er med en uhyggelig Følelse, man ser Ejendomspriserne drives i Vejret, thi de høje Priser skyldes mere Spekulation og Rovdrift i Handel og Omsætning end en ædruelig Vurdering af Øjeblikkets Rentabilitet. Det er navnlig rent galt i Aar som Følge af, at dette at afklæde en Gaard gør det muligt at sælge hvert Halmstraa og hver Roe m. m. til fænomenale Priser. Ved denne Fremgangsmaade sættes en Standardpris, der efterfølges ved alle andre Ejendomshandler, selv om Køberen agter at bevare sin Ejendom som et gennemsnitligt Landbrug i Danmark og som fremtidig Arbejds-mark.

Naar man har oplevet eller kan erindre Forholdene, som de udviklede sig efter Højkonjunkturen i 70'erne i forrige Aarhundrede, kan man kun med Sorg tænke paa, hvorledes det skal gaa den livsglade Ung-

dom, som for Tiden bliver engageret i Landbruget til disse Priser. Thi at der kommer et endog alvorligt Prisfald paa Landbrugsprodukter, er jo givet, men de mange Tusinder, der da i disse Aar har engageret sig i et Landbrug med en Rentebyrde, der er uafrystelig, med mindre Manden gaar fra det hele, den Ungdom er ilde faren.

Enhver Mand eller Kvinde, der staar som Forældre og Værge overfor Ungdommen, saavel som enhver ansvarlig Institution, bør gøre et Forsøg paa ved gode Raad, eventuelt ved Lovbud, at forhindre, at den nuværende Praksis opretholdes i Henseende til Ejendomsprisernes Stigning. Og jeg tillader mig at udtale Forventningen om, at dette høje Selskab, hvis Traditioner i Danmarks Historie er baade betydningsfulde og op-højede, vil gøre et alvorligt Forsøg paa at komme Myn-dighederne til Hjælp med at finde en Form til Opfyldelse af dette Formaal. Der har i længere Tid været Bestræbelser oppe i dette Øjemed fra flere Sider, og det er mit Haab, at vi ved fælles Anstrengelse skal naa frem til en Løsning af denne Sag, der for de kommende Slægters økonomiske Selvstændighed er af en saa indgribende og afgørende Betydning.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Proprietær *K. Worm*, Birkholm, kunde ønske at spørge Foredragsholderen, hvorledes det gaar med Maksimalprisen paa Furage. De stadige Rygter om, at der skulde fastsættes Maksimalpris paa Halm, har medført uheldige Forhold for Omsætningen, og Taleren kunde ikke se, at en Maksimalpris paa nærværende Tidspunkt var hverken heldig eller paa-krævet, da Folk jo skal have udtærsket inden den 10. Marts.

Folketingsmand *G. Fog-Petersen* kunde tiltræde Foredragsholderens Udtalelser om Betydningen af Hønsesholdets Opretholdelse, men havde savnet en Bemærkning om Faaret. Der vil sikkert kunne vindes meget ved en rationel Ordning af Faareholdet, og det vilde være meget ønskeligt, om vi selv kunde producere saa meget Uld, at Vanskelighederne ved at fremskaffe denne ikke bliver altfor følelige. Med Hensyn til Flæskerationens Størrelse forekom det Taleren, at der var en

Side ved denne Sag, som man ikke helt burde se bort fra. Vi har hidtil herhjemme været forskaanet for den Uro i de lavere Klasser, som breder sig i Europa, men dér, hvor Uroen i stærkest Grad gør sig gældende, har de slet ingen Flæskeration; der er derfor nogen Grund til at tro, at en altfor stærk Beskæring af Flæskerationen ogsaa kan have sine betænkelige Sider, selv om en Nedsættelse rent ernæringsmæssigt set kan forsvares. Med Hensyn til Prisfaldet efter Krigen troede Taleren ikke, at dette vilde komme hurtigt, thi der er meget store Kræfter i Bevægelse for at holde Priserne oppe, og ikke mindst vil Staterne selv paa Grund af deres store Statsgæld være interesserede i, at Priserne ikke gaar for langt ned. Hvis Priseniveauet holdes oppe, vil Gældens Størrelse nemlig ikke virke saa overvældende, som hvis den skal sammenlignes med et Priseniveau som det, vi havde før Krigen.

Proprietær *Brabæk*, Gedehøjgaard, fandt, at det under de nuværende Ernæringsvanskeligheder havde sin store Interesse at se hen til den Udvikling, der var foregaaet i de krigsførende Lande. I disse er Befolkningen bleven henvist til at spise Grøntsager i Stedet for dyriske Produkter, og der er ingen Tvivl om, at vi maa samme Vej, men det er da en nødvendig Betingelse, at vi har Grøntsager nok hele Aaret igennem. Vi kommer da ind paa en Sag af overordentlig stor Betydning, nemlig Konserverindustrien. Vi kan her hjemme, hvad Konserver angaar, konkurrere saavel med Hensyn til Pris som med Hensyn til Kvalitet, og vi har gode Betingelser for at gaa over til delvis Havebrug, men alt dette nytter jo intet, saafremt der gennem Forbud lægges Hindringer i Vejen for Konserveringen. Taleren ønskede derfor at spørge, om Forbudene særlig mod Tørring vilde blive opretholdte, eller om vi kan vente, at Tørrings- og Konserveringsindustrien kan faa Lov til at udvikle sig. Hvis Konserveringsindustrien kan faa gunstige Arbejdsvilkaar, vil vi kunne skaffe ca. 30.000 Husmænd med hver 2 à 3 Tdr. Land en forholdsvis meget stor Indtægt.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* var ikke i Stand til at se, at Talen om Maksimalpris paa Furage, saaledes som nævnt af Proprietær *K. Worm*, kunde have medført uheldige Forhold, thi Priserne paa Halm var jo saa høje nu som ingen Sinde før. De høje Priser har medført, at det kan betale sig at sælge Kornet utærsket, og det er et bagvendt Forhold, at Prisen paa Halmen er højere end Kærnepriserne. Naar der har været Tale om en Maksimalpris, er det for at hindre Spekulation i stigende Halmpriser og fordi Furagecentralen ikke

kan fremskaffe Halm. Med Hensyn til Faareavlen var Taleren enig med Folketingsmand *G. Fog-Petersen*, og angaaende Flæskerationen havde han jo ikke nævnt noget bestemt om, hvor stor Nedsættelsen skulde være, men kun anført, at den om fornødent kunde sættes noget ned. Hvis man gaar over til at producere virkelig store Svin, vil man med 250 g faa mere Fedtstof end med 280 g saaledes som Forholdene er nu, og det er jo navnlig Fedtmængden i Næringen, det kniber med. Folketingsmand *G. Fog-Petersen* mente ikke, at der efter Krigen hurtigt vilde følge et Prisfald, og det er jo muligt, han har Ret, men man bør dog gøre sig klart, at efter Krigen vil Prisen for Soassurance falde, Fragterne blive mindre, og da det er de høje Fragtafgifter, der holder Priserne oppe i Europa, maa dette nødvendigvis medføre, at Kornpriserne falder. Det er rigtigt, at der er Kræfter i Bevægelse for at holde Prisniveauet oppe, men disse Kræfter vil sikkert ikke være stærke nok til at hindre et Prisfald; selv om dette Prisfald ikke kommer lige straks, vil det sikkert komme 2 à 3 Aar efter Krigen.

Taleren kunde tiltræde, at Menneskene uden Skade kan gaa over til rigeligere Anvendelse af Planteføde, men saafremt Hr. *Brabæk* nærede Forventninger om frit Slag for Konservesindustrien, vilde han blive skuffet. Vi vil næppe stille os mere velvillige, end Tilfældet er i Øjeblikket, og Kravet om, at Forsyningen til det hjemlige Forbrug skal ske til en rimelig Pris, vil blive fastholdt. Saafremt Hr. *Brabæk* imidlertid vil fremkomme med et Forslag, hvorefter Husmændene kan faa Adgang til en saa betydelig Fortjeneste pr. Td. Land som anført, skulde Taleren gerne gøre sit til, at det blev Genstand for en velvillig Drøftelse.

Proprietær *K. Worm* troede, at en Maksimalpris paa Hø og Halm vilde medføre, at København ingen Ting fik, idet Landmændene da vilde fodre det op. I Betragtning af, at Sagen havde Betydning for mange Landmænd, ønskede Taleren oplyst, om det er Hensigten at fastsætte Maksimalpris paa Furage i indeværende Foraar, og om man tænker sig, at en saadan Maksimalpris ophæver indgaaede Kontrakter.

Proprietær *Brabæk* havde med sine Udtalelser ikke sigtet til at faa frit Slag med Hensyn til Eksport, men ønskede blot en velvilligere Kurs overfor Konservesindustrien. Tørringsforbudene burde ophæves, saaledes at man ikke risikerede, at Tilladelsen blev givet paa saa sent et Tidspunkt, at en hel Del af Varerne var gaaet til Grunde.

Godsejer *H. Madsen*, Overberg, fandt, at Foredragsholderen havde set noget for lyst paa Forholdene, thi selv med en

Middelhøst vil vi blive stillede overfor betydelige Vanskeligheder. For Kartoffelavlerne spiller Kaligødningen en stor Rolle, og Taleren ønskede derfor at spørge, om der er Udsigt til, at vi kan faa tilstrækkelig Kaligødning. Med Hensyn til Anvendelsen af de tilstedeværende Beholdninger af Superfosfat er det jo vedtaget, at Fosforsyregødningen skal reserveres til Anvendelse paa de raa Jorder; der maa vel foreligge Forsøg, der konstaterer, at Superfosfat giver stærkere Udslag paa Hedejord end paa anden Jord, men det forekom i Grunden Taleren, at det var mærkeligt fortrinsvis at anvende Kunstgødninger paa Hedejord. Endvidere ønskede Taleren oplyst, hvilke Erfaringer man havde med Hensyn til svovlsur Ammoniaks Virkning overfor Lyspletsyge, og hvorledes man paa et saa tidligt Tidspunkt kan træffe sine Dispositioner i denne Henseende.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* kunde ikke gaa nærmere ind paa Spørgsmaalet om Maksimalpris paa Halm; denne Sag afgøres jo ikke af Ernæringsraadet, men for sit eget Vedkommende var Taleren af den Anskuelse, at en Maksimalpris var nødvendig. Med Hensyn til Landbrugets Fremtid var det vanskeligt at spaa; vi har hidtil været forskaanet for de stærke og hurtige Kriser i Landbruget — Udviklingen har taget lang Tid —, men med den industrimæssige Udvikling, vort Landbrug har faaet, gør vi sikkert vel i at være forberedt paa hurtige og stærke Svingninger, saaledes som Tilfældet har været for Industriens Vedkommende. Det mørkeste Punkt for Landbruget er sikkert de abnormt høje Landejendomspriser; der ligger heri en alvorlig Fare for, at det skal komme til at gaa haardt ud over de unge, der nu med lyst Mod har overtaget Landejendommene til at bygge deres Fremtidshjem og Fremtidsarbejde paa.

Folketingsmand *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, skulde som Medlem af det staaende Landbrugsudvalg, der havde tilraadet, at Superfosfaten reserveredes til raa Jord, udtale, at Opdyrking af Hede var ganske umulig uden Tilførsel af Fosforsyregødning, og da det erfaringsmæssigt er godtgjort, at svovlsur Ammoniak er et fortrinligt Middel mod Lyspletsyge, havde man ment det rettest at forbeholde de smaa Beholdninger hertil. Med Hensyn til Maksimalprisen paa Halm var Taleren ikke enig med Foredragsholderen, thi Følgen vilde let blive, at Tilførslerne stopper, og dertil kommer, at er der en Gang sat en Maksimalpris, vil det blive vanskeligt at faa Prisen ned under denne igen.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* gjorde nogle Bemærk-

ninger angaaende Landejendommenes Rentabilitet og udtalte bl. a., at naar Rentabiliteten i Øjeblikket trods de høje Produktpriser ikke var større, beroede det paa, at Produktionen var nedskaaret. Naar vi blot kan undgaa, at Ejendomspriserne drives i Vejret, vil der næppe ske synderlig Skade, ved at Priserne falder, thi Prisfaldet vil til Dels modsvares ved forøget Produktion og formindskede Produktionsudgifter. Med de gældende høje Priser troede Taleren ikke, at en Maksimalpris paa Furage præget af disse vilde medføre, at Tilførslerne stoppede, thi de fleste Landmænd gaar dog sikkert ud fra, at Prisen paa Halm og Hø vil falde endog meget betydeligt efter næste Høst.

Forstander *H. K. Jensen*, Haslev Landbrugsskole, ønskede at spørge, om der var nogen Bælgsæd at faa til Udsæd. Med Hensyn til de høje Ejendomspriser havde Ejendomsæglerne gjort Landet meget stor Skade. De sværmer nu om i stort Tal og er lige saa besværlige som Gødningsagenterne i sin Tid; det bedste Middel til at faa Landejendomshandelen ind i sundt Spor vilde derfor være, om man kunde træffe Foranstaltninger til at faa Ejendomsæglerne indespærrede i nogen Tid.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* meddelte, at man vistnok kunde skaffe nogle faa Hundrede Tdr. Bælgsæd til Udsæd, og at man i hvert Fald skulde stille sig velvilligt til at fremskaffe saa meget som muligt til Saasæd.

Kammerherre *C. Bech* kunde, da saavel Hønsenes som Faarenes Betydning var bleven nævnt, ønske at erindre om den Værdi, Geden har som Husdyr i det lille Landbrug og i de smaa Hjem paa Landet. Et forøget Gedehold maa derfor hilses med Tilfredshed, men trods de stigende Priser paa Geder, bør der næppe sættes Maksimalpris paa disse. Det havde glædet Taleren, at saavel Foredraget som Diskussionen var baaret oppe af den smukke Tanke, at sit Fædreland skylder man alt; de vanskelige og tunge Tider, vi gennemlever, har haft en Lysside derved, at de har givet os Lejlighed til at bygge vort Land og lært os alle at føle os som Dele af det samme Folk.

Taleren ønskede før Mødet sluttede at bringe en Tak til Foredragsholderen, ikke alene fordi han var kommen til Stede som Foredragsholder i Aften paa en Tid, hvor meget andet Arbejde optog ham, men ogsaa for det store Arbejde, han udførte og havde udført som Ernæringsraadets Formand.

Da ingen yderligere ønskede Ordet, sluttede dermed Mødet.